

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԵՒ

ԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԱԵԼՑ

Ե . ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 24 .

1847

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 15 .

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տառ Կառու-երկու Կարեւան Կողմ արտաքին Էրեւան-էանը Վրայ :

ՏԱՍ տասուերկու տարեկան տղայ մը ըստ Եւրոպացւոց թէ որ մարդավարութեան սկզբունքը չգիտնայ՝ մեծ ամօթ կը սեպուի ոչ միայն տղուն, այլ և իրեն ծնողացը. անոր համար տղան լեզու ելլելուն պէս՝ մայրը կը սկսի քաղաքավարութե վայել խիստ հարկաւոր բաները սորվեցընել. անանկ որ վեց եօթը տարեկան տղայ մը շատ աղէկ գիտէ թէ մեծին առջև ինչպէս շարժելու է, ինչպէս բարե առնելու տալու է, ինչպէս պա տասխան տալու է շնորհակալ ըլլալու կամ բան մը խնդրելու է, Եւ մանապէս տաս տասուերկու տարեկան տղան սեղանի վրայ, բարեկամի տուն կամ զբօսանքի ատեն աղէկ վարուելուն կերպը շատ աղէկ առած է, և ինչուան պատուաւոր ընկերութեանց մէջ ալ կը մտնէ, որով շատ բան ալ գիտելով ու տեսնելով կը սորվի :

Թէ որ կըթուլեան համը առած արեւելցի մը աղէկ կըթուած եւրոպա-

ցի տղու մը հետ խօսելու ըլլայ, կը սքանչանայ անոր կարգաւորեալ խօսակցութեանը ու կերպին վրայ, և իրաւացի եռանդով մը վառուած կը փափաքի որ իր ազգին տղաքն ալ այնպիսի գեղեցիկ կըթուլիւն մը առնեն, և իրենց մատղաշ տարիքէն իմանան թէ ինչ ըսել է մարդ ըլլալ ու մարդու հետ վարուիլ: Ինչհակառակն թէ որ գլուխը նախապաշարմունքներով լեցուն մարդ մը ըլլայ ըսած արեւելցիս, նոյն տղուն այնպէս կարգաւորեալ պատասխան տալը ու առնելը յանդգնութիւն կը սեպէ ու կ'արհամարհէ. վասն զի արեւելք թէ որ տղու մը բան մը հարցընես՝ պատառ խանն է՝ գլուխը կախած կուրծքին վրայ նայիլ կամ ձեռքով երեսը ծածկած՝ քթին տակէն խնամընտալ: Եւ սանկ բաները մարդկութեան դէմ բաներ են, և արեւելցիք զտղաքը ինչուան տասուիրեք տասնըչորս տարի մարդու տեղ չդնելով՝ անոնց մեծա-

մեծ փնասներ ըրած կ'ըլլան, վասն զի ան միջոցին որ եւրոպացւոց տղաքը հարկաւոր եղած կրթութիւնը և ուսմունքը սորված են, մերինները հազիւ սկսելու վրայ են:

Յիրաւի հիմա նախապաշարեալներուն թիւը քիչցած է, և մեր տղոց վրայ ալ ան բռնութենէ առաջ եկած վախը քիչ կայ, բայց ինչ օգուտ որ աս համարձակութիւնը աւելի յանկարծական ազատութե մը հետեանք է, քան թէ աղէկ կրթութեան պատու, որով ինչուան որ մայրերը տան մէջ տղոց կրթութիւն չսկսին տալ անոնց պզտի տարիքէն, մեր ազգը չկրնար եւրոպական ազգաց պէս բարեկիրթ ըլլալ: Արնայ մէկը ըսել թէ ինչպէս կրնան մայրերը իրենց տղոցը կրթութեանը պարապիլ՝ երբ որ իրենք պզտիկուց դպրատանց մէջ կրթութիւն առած չեն: Արաւ է որ ինչուան աղջկանց դպրոցներ չբացուին մեր ազգին մէջ, չենք կրնար մեր փափաքին հասնիլ ինչպէս որ պէտք է. բայց կան այնպիսի բնական բաներ ալ որ ամէն ծնողք գիտեն կամ կրնան գիտնալ. զոր օրինակ մաքրութիւնը ոչ միայն առողջութեան մասն է՝ հապա նաև քաղաքավարութեան. արևելք և արևմուտք գիտեն ծնողք աղտոտութեան ինչ գէշ բան ըլլալը, սակայն կը նային որ Աւրոպացիք մեծ հոգ ունին իրենց զաւկրներուն մաքրութեանը վրայ, իսկ մեր արևելեայք անհոգ են աս բանիս. թէպէտ և հասակաւոր անձինք բաղնիք ստէպ կ'երթան ու կը մաքրուին: Տղոց փողոցներու մէջ խեղութիւն ընելը և գէշ ընկերաց հետ խաղալը ո՞վ չի գիտեր թէ խիստ փնասակար բան է. սակայն շատ ծնողք անհոգութեամբ կը թողուն զաւկրնին որ երթայ փողոցներու մէջ իրեն պատուական օրերը անցընէ, ապագայ երջանկութիւնը և պատիւը փճացընելով: Ո՞ր մայրը արևելք երես տալուն վտանգաւոր բան ըլլալը չի գիտեր. սակայն չեն դադրիր ամէն օր տղոց երեսն 'ի վեր ծիծա-

ղելէն, ինչուան որ տղան գլուխնին ելլէ. ոմանք ալ ասոր ներհակ՝ դահալ պէս կը վարուին զաւկրներնուն հետ. ալ լաւ չէ՝ վայելուչ քաղցրութիւն ու սատկութիւն մը բանեցընելով ըստ տեղւոյն՝ տղան մարդու տեղ գնել ու մարդկութեան ճամբան բերել:

Եւ ընդհանուր սկզբունքները որ երբեմն երբեմն կը գնենք (Խաղմովի պիս մէջ՝ մարց եռանդը վառ պահելու համար է, որ հիմակուրէն մասնաւոր ջանք ընեն իրենց որդւոցը կրթութեանը, որպէս զի նոր ծննդոց վրայ երևնայ դաստիարակութեան պտուղը. վասն զի թէ որ աղջկանց դպրոցներուն բացուելուն սպասենք՝ գոնէ քսան տարի պէտք է որ իրենց մօրերէն լաւ կրթեալ տղաք տեսնենք: Ինչպէս որ ազգին մեծ մասը ուսմունքները և ճարտարութիւնները առաջ տանելու համար ջանք կը ցուցընէ, հարկ է որ մարք ալ իրենց զաւակացը կրթութեան ջանան, և գիտնան որ ասկէ արդիւնաւոր ու վսեմ բան չեն կրնան ընել. վասն զի ազգի մը փառաց ու երջանկութեան պատճառը, ինչպէս նաև անոր թշուառութեան ու անպատուութեանը՝ ծնողք են իրենց տուած աղէկ կամ գէշ դաստիարակութեամբը:

Հ. Տ. Թ

ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երեսն:

Ս'ԵՐ ճամբան բոլոր ծաղկրներով զարդարած էր. անոնց վրայ կոխելով գնացինք հասանք սոսկալի Ժայռի մը տակ. հոն դիմացնիս մութ այր մը ելաւ. մտանք ներս, կարծէինք որ մէջը ագամորդի մը կը գտնուի: Այլ մըն ալ ինչ կը տեսնես: Ոտքս դռնէն ներս գնելուն պէս՝ բոլոր մարմինս